

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN DE STICHTING HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

16 juli 1969

54e jrg.

No. 2704

Verschijnt wekelijks

Het Nederlandsch Economisch Instituut

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. C. Bos; R. Iwema; L. H. Klaassen;
H. W. Lambers; P. J. Montagne; A. de Wit

REDACTEUR-SECRETARIS:

P. A. de Ruiter

ADJUNCT REDACTEUR-SECRETARIS:

J. van der Burg

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick

SECRETARIS COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. Geluck

INHOUD

Prof. Drs. H. W. Lambers:

Het Nederlandsch Economisch
Instituut 701

Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart:

Uit de jeugd van het NEI 702

Prof. Dr. L. H. Klaassen:

Het Nederlandsch Economisch
Instituut na de Tweede Wereld-
oorlog 706

Verkort verslag 1968 van
het Nederlandsch Eco-
nomisch Instituut 709

Geld- en kapitaalmarkt.. 713

bestaat heden 40 jaar. Het werd opgericht als een werkplaats voor econo-
misten en als practicum voor economische studenten. De kenmerkende
uitdrukking in de voorbereidende brieven was: *economisch laboratorium*.

Kort na de oprichting bleek, hoe gelukkig de gedachte om een instituut
voor economisch onderzoekswerk te stichten was geweest. De verlengde
depressie bracht het theoretisch-economisch denken in nieuwe beweging;
tegelijk werd de gedachte aan toepassing van de theorie in concrete maat-
regelen steeds levendiger. Een tendens die versterkt kon worden door de
ontwikkeling van de econometrie. Het is het voorrecht van het Neder-
landsch Economisch Instituut geweest dat deze zienswijze, door de vroege
komst van Tinbergen en door de open belangstelling daarvoor bij de eerste
groep van directeurs en medewerkers, reeds in het midden van de jaren
dertig als een belangrijke werkmethode werd aanvaard.

De initiatiefnemers brachten, zoals bij de oprichting van de Handels-
hogeschool in 1913, het stamkapitaal uit particuliere schenkingen bijeen.
De daarmee geschapen stichting was en bleef een zelfstandig lichaam,
maar de banden met de Nederlandse Economische Hogeschool waren en
zijn nauw, door personele unies en huisvesting. Het Nederlandsch Econo-
misch Instituut behoort tot de „instituten gevestigd in de Hogeschool”,
een formule die aangeeft dat men niet tot de familie, maar wel tot het gezin
behoort. Er is bij dit jubileum alle reden voor curatoren en directie van
het NEI om de bestuurderen van de NEH te danken, dat zij altijd grond
onder de voeten en een dak boven het hoofd mochten behouden.

Vanaf het begin beogde het NEI niet alleen onderzoek, maar ook
publikaties. Vandaar dat ook de in 1916 opgerichte *Economisch-Statistische
Berichten* werd ingebracht in de stichting; in het nog jonge instituut van
vóór 1940 voelde de *ESB* zich een stuk zakelijkheid met een wekelijkse
verschijningsplicht tegenover onderzoekers die niet in afsluiting, in uren,
dachten. Het doet ons groot genoegen dat de oud-directeur en oud-redac-
teur G. M. Verrijn Stuart bereid was om over hoogtepunten — toen soms
als dieptepunten ervaren — uit die periode, in dit nummer te schrijven.

Na 1945 heeft de afdeling economisch onderzoekswerk zich geweldig
ontplooid. Het opnemen van het jaarverslag van het NEI over het jaar
1968 lijkt, voor een van oorsprong documentair blad, een juist eerbetoon
aan de collega's die hun onderzoek spannen zover de wereld reikt. We zijn
verheugd dat Prof. Klaassen, die thans president-directeur van het NEI is,
ook in persoonlijke stijl dit tijdvak na 1945 nog heeft willen belichten.

Ten einde zelf ook nog iets ter ere van dit jubileum te doen, heeft de
redactie besloten een speciaal nummer te wijden aan de „Ziedende jaren
'60”. Het spreekt vanzelf dat dit nummer niet kan verschijnen voor de
jaren '60 zijn afgelopen; de plannen zijn gericht op het eind van dit jaar.

Het instituut is tot een forse researchinstelling uitgegroeid. We gedenken
met eerbied F. de Vries en N. J. Polak die tot de oprichters behoorden;
M. F. J. Cool, de secretaris die het instituut moedig door de oorlog bracht
en de grondslag legde voor het in opdracht verrichte onderzoek, L. M.
Koyck en C. van den Berg, die als directeur en algemeen secretaris op het
wendpunt, waarna wij na de oorlog omhoog gingen, in persoon en werk
mede het draagvlak vormden.

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN

H.W.L.

Uit de jeugd van het NEI

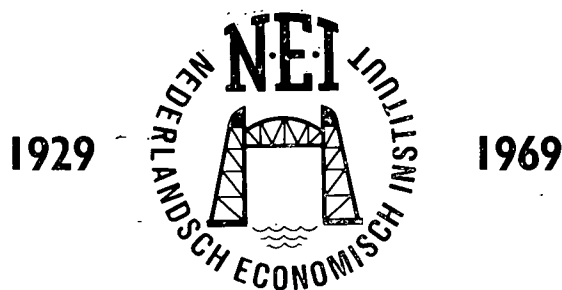
Het Nederlandsch Economisch Instituut zal op de 19de juli van dit jaar zijn veertigste verjaardag vieren. Gaarne voldoe ik aan het verzoek van de redactie der *ESB* iets te schrijven over het NEI in de vóór-oorlogsperiode. Ik ben echter niet competent om mij over dit gehele tijdvak uit te spreken. Vijf jaar na de oprichting heb ik in verband met mijn benoeming aan de Rijksuniversiteit te Utrecht het NEI verlaten en voortaan — na het afwerken van enkele lopende zaken, met name betrekking hebbende op het monetaire vraagstuk in de jaren dertig, en na enkele publicaties daarover in dit weekblad, dat met ingang van 1933 een orgaan van het NEI was geworden — de grote ontwikkeling van het Instituut slechts als levendig geïnteresseerd buitenstaander gevolgd. Ik bepaal mij daarom, zoal niet uitsluitend dan toch wel in hoofdzaak, tot het eerste lustrium 1929-1934.

Veertig jaar werkzaamheid in dezelfde betrekking of voor het hetzelfde doel pleegt men niet ten onrechte in het individuele mensenleven als een gedenkwaardige mijlpaal te beschouwen, maar in het leven van een rechtspersoon is dit cijfer minder indrukwekkend. Maar in het onderhavige geval ligt het anders. Weinig kon het zo aanstonds te vermelden drietal mannen, dat einde 1928 op volkomen geruisloze wijze de stoot gaf tot oprichting van een economisch instituut, vermoeden dat daarmede een instelling in het leven werd geroepen, die nog geen jaar later geconfronteerd zou worden met de grootste evenwichtsverstoring, die zich op sociaal-economisch gebied sinds de Franse Revolutie of de Eerste Industriële Revolutie had voorgedaan, en dat — op deze bijkans catastrofale verwarring na een verwoestend wereldconflict — een periode van economische groei en ontwikkeling zou intreden van een zo adembenemende snelheid, dat veertig jaren eer een te korte dan een te lange herdenkingsperiode vormen!

VOORGESCHIEDENIS OPRICHTING

En nu de oprichting zelf van het NEI. Op een najaarsdag in 1928 kwamen drie prominentē Rotterdammers, Mr. K. P. van der Mandele, W. A. Engelbrecht en Prof. Mr. Frans de Vries, uit een vergadering en maakten een loopje om zich huiswaarts te begeven. Frans de Vries, die reeds destijds door zijn collegae in de Hogeschool en vermoedelijk door velen daarbuiten als „primus inter pares”, om niet te zeggen „facile princeps”, werd beschouwd uit hoofde van de diepgang van zijn kennis en zijn fenomenale belesenheid, maakte toen de opmerking, dat er bij alle goeds, dat er sinds de oprichting van de Hogeschool in Rotterdam in 1913 was tot stand gebracht, toch ook nog wel een enkele leemte viel aan te vullen. Er was een wetenschappelijke opleiding op hoog peil met goed geëchelonneerde examens en voor de ware liefhebbers te bekronen met de doctorsbul

op grond van over het geheel zeer deugdelijk bewerkte proefschriften. Op initiatief van de eerste Rector Magnus Prof. Mr. G. W. J. Bruins, briljant, maar nimmer geneigd zich langdurig met één en hetzelfde onderwerp bezig te houden, was kort daarop het Instituut voor Economische Geschriften opgericht, dat in de vorm van de *ESB*, die men zich reeds destijds niet meer uit Nederland weg kon denken, een wekelijkse bron van waardevolle statistische informatie vormde en welker artikelen gekenmerkt werden door bonte variëteit en grote actualiteit; een soort van vrij spreekgestoelte, waarop ieder, die in economisch opzicht iets van belang te vertellen had, kon worden toegelaten, terwijl sporadisch enkele grotere studiën (Mr. G. Vissering over het monetaire vraagstuk in Nederland in de oorlogsjaren, Mr. Dr. G. J. Fabius over het bankwezen in West-Indië) het licht zagen.

Maar als men datgene, wat voortkwam uit dit toch waarlijk niet licht te tellen economisch centrum, vergeleek met bijv. de prestaties van Londen en Cambridge, van Harvard, van Princeton, van Chicago, van Berlijn, waar men werkte met prima echte research-instituten met indrukwekkende monografische publicaties en hoogstaande conjunctuurperiodieken, dan moest men erkennen, dat Nederland nog niet dáár was, waar het behoorde te zijn.

De Vries placht in latere jaren gaarne te refereren aan deze conversatie op een nevelige najaarsavond op de Schiedamsesingel. Zijn proefballonnetje ging op. Mr. K. P. verloochende zich niet! Samen met Engelbrecht wist hij enige dagen later na een lunch met een aantal kopstukken uit de zakenwereld een paar ton op tafel te leggen, opdat een eerste start gemaakt kon worden.

Een tijd van intensieve voorbereiding volgde. Het nieuwe instituut zou de vorm van een stichting krijgen; onder toezicht van een curatorium zou de leiding berusten in handen van een Directorium van drie leden, onder welke een chef van de wetenschappelijke staf zou worden aangesteld, werkende met een aantal vaste en losse research-functionarissen en enig administratief personeel, zo mogelijk aan te vullen met studenten-volontairs. Niet alleen motu proprio ondernomen researchwerk lag in de bedoeling; de stichters hoopten op den duur ook opdrachten

van derden te ontvangen, mede ter versterking van de financiële grondslagen. Ook lag het in de bedoeling om, als het researchwerk eenmaal op gang kwam, niet slechts incidenteel studenten-volontairs te werk te stellen, doch de werkzaamheden van het instituut aan alle studenten ten goede te doen komen, om op die wijze het economisch onderwijs nog verder in peil te verhogen.

Dit programma was ambitieus; er zat nog heel wat toekomstmuziek in. Maar dat het niet aantrekkelijk was, kan niemand beweren. Ook was het wel duidelijk, dat het uit de rente van een aanvangskapitaal van 2½ ton niet te bekostigen viel; dit ware zelfs in de diepe deflatie, die ons nog te wachten stond, niet mogelijk geweest. Deze moeilijkheid werd echter enige tijd na de officiële oprichting opgevangen door het verkrijgen van een naar de toenmalige maatstaven royale subsidie van de Rockefeller Foundation, een geste, die mede in verband met het moment waarop zij plaatsvond, mij nog steeds met een gevoel van warme dankbaarheid vervult.

OPRICHTING

Op 19 juli 1929 werd de stichtingsakte gepasseerd. President-Curator werd Ir. A. Plate; Directeuren werden Prof. Frans de Vries (voorzitter), Prof. Nico Polak (directeur) en schrijver dezes (directeur-secretaris). Kort na de oprichting werd Dr. W. L. Valk tot chef van het researchwerk benoemd.

Daar stonden wij dan, verheugd met de nieuwe instelling, maar toch lichtelijk geobsedeerd door de gedachte, dat wij ons de grote ervaring, die men in het buitenland reeds verworven had, nog eigen hadden te maken. Een goede staat van dienst der toplieden is nog niet voldoende om buitenstaanders met belangwekkende en lucratieve opdrachten aan te trekken. Eerst moet men zelf iets presteren; men moet iets aan de buitenwacht kunnen tonen en als dat er goed uitziet, komt de rest wel, zij het gewoonlijk langzaam aan!

Dus: zorgen voor een passend aantal, zelf geëntameerde researchresultaten in boekvorm, het scheppen of verwerven van publiciteitsmogelijkheden voor het spuien van kleine en middelgrote studiën en mededelingen op het gebied van toegepaste economie en economische politiek, en tenslotte de publikatie van een periodiek conjunctuuroverzicht.

Het is in het eerste lustrum inderdaad — zij het uiteraard niet op perfecte wijze — gelukt dit programma te realiseren. Maar moeilijkheden en spanningen zijn er wel geweest. Onze President-Directeur was juist de autoritaire persoon, die wij voor de waardige representatie van het Instituut naar buiten nodig hadden, maar het eigenlijke researchwerk en het conjunctuuronderzoek hadden zeker niet zijn bijzondere voorliefde. Anders lagen de zaken bij Polak, vol initiatief op de terreinen van bedrijfsstructuur, handels- en geldpolitiek, briljant schrijver van korte „leaders” in ons weekorgaan en van grotere studies in het met ons te liëren tijdschrift. Zelf kon ik ook wel het een en ander inbrengen, met name op het gebied van de handelspolitiek en dat van het geld-, krediet- en bankwezen. Maar de chef van onze wetenschappelijke staf, die geheel op eigen initiatief een aantal zeer verdienstelijke studiën van theoretische aard, met name op het gebied van de conjunctuurtheorie had gepubliceerd, was niet de geëigende persoon om aan het werk van anderen leiding en inspiratie te geven.

Terugdenkend aan het eerste NEI-lustrum, slaak ik wel eens de verzuchting: wat zouden wij gelukkig zijn geweest,

als wij van de aanvang af een man als Tinbergen, die later in het Instituut zulk een enorme rol heeft gespeeld, in ons midden hadden gehad! Maar zo was het nu eenmaal niet en ik mag als oude emeritus toch waarlijk niet vergeten, dat er in de jeugdijaren van het NEI toch ook wat positiefs tot stand kwam, waarop nog steeds met voldoening mag worden teruggezien. Dit geldt zowel voor de grote publikaties als voor het kleine en middelgrote werk en voor het conjunctuuroverzicht.

PUBLIKATIES

In de eerste plaats dan de publikaties in boekvorm, de bekende lichtblauwe serie. De schrijvers daarvan konden worden ingedeeld in vier groepen, t.w. leden van onze eigen staf, incidenteel door ons uitgenodigde auteurs, promovendi, wier proefschrift door ons geacht werd te passen in onze serie en die na de promotie onder de vlag van het NEI en met zekere voordelen voor de auteurs in de handel werden gebracht, en tenslotte enkele studiën, die ons min of meer toevallig van buitenaf werden aangeboden. Vrijwel alle staffeden (Valk, Rosa Philips, Weinreb, Baars, Van der Valk) evenals de latere directeur Prof. P. Lieftinck hebben aan dit werk alleen of in samenwerking met anderen meegeëdd.

Van de studies, wier auteurs soms wel langdurig, doch niet voor onbepaalde tijd aan het NEI verbonden waren, noem ik het boek van — thans wijlen — A. J. W. Renaud, die de serie in 1931 opende met een uitvoerige en minutieuze studie over *Groot- en kleinhandelsprijzen in Nederland en België*, en dat van Drs. (thans Prof. Dr.) D. C. Renooy met een omvangrijk werk over *Een Tolunie tusschen Nederland en België-Luxemburg* (1933), een boek, welks fraicheur mij nog dezer dagen weer aangenaam trof. De dissertaties vertonen ten dele een zekere samenhang. Zo nam ik zelf het initiatief tot een systematisch onderzoek van het onderwerp „De verhouding tussen banken en industrie in onderscheidene landen”. Hierover zijn proefschriften vervaardigd door Dr. H. M. H. A. van der Valk (België, 1932), Dr. A. Treep (Frankrijk, 1934), Dr. J. C. M. van Rhee (Zwitserland, 1934) en Dr. E. van der Wiel (Zweden, 1935), die na de promotie alle in de lichtblauwe serie zijn opgenomen. Een studie over Engeland van Mr. J. W. Th. Cohen Stuart kon door een samenloop van omstandigheden niet tot de omvang van een proefschrift worden gebracht en werd daarom in het inmiddels tot een orgaan van het NEI gemaakte tijdschrift *De Economist* (1933) ondergebracht. In deze categorie past ook de publikatie van (thans Prof.) Ch. Glasz over *Hypotheekbanken en woningmarkt in Nederland* (1935).

Enkele studies kwamen van buiten tot ons en werden gaarne aanvaard. Ik noem in dit verband Jhr. H. Reuchlin, M.A., over *Werkverruiming en haar gevolgen voor volkshuishouding en Overheidsfinanciën (de tweede „Statendam”)*, 1935, en J. van der Wijk over *Inkomens- en vermogensverdeling* (1939).

Zo is tenslotte een respectabele boekenreeks ontstaan, maar men vrage niet hoeveel kopzorgen het alle betrokkenen vooral in de beginjaren heeft gekost om alles van de grond te doen komen!

DE ECONOMIST EN ESB

Ook het probleem om kleine en middelgrote studies in daartoe geëigende organen aan den volke openbaar te maken, bleek bevredigend opgelost te kunnen worden, zij

het na vaak moeizame en langdurige besprekingen. Voor het stichten van eigen nieuwe organen was generlei aanleiding; er waren immers twee periodieken, die voor dit doel uitnemend geschikt waren, t.w. de *ESB* en *De Economist*. Het is gelukt deze beide periodieken met ingang van 1933 tot organen van het NEI te maken.

Bij de *ESB*, die bij de oprichting van het NEI de reputatie genoot van een volkomen neutrale spreektribune met een bontgevarieerd programma van onderwerpen, rezen generlei principiële bezwaren tegen de wijziging van dit blad met behoud van zijn min of meer klassiek geworden titel. In dit opzicht — hoe snel zou dat anders worden, zoals ik zo aanstonds zal memoreren! — was alles in den aanvang pais en vrêe! Wel waren er zekere wensen inzake betere en meer systematische behandeling van een aantal actuele onderwerpen, in te leiden door korte „leaders” van de Redactie, die daarnaar met enige behoedzaamheid in verband met de vrijheid van uiting in het blad ook al reeds voorzichtig streefde, maar van enig wantrouwen tegen de plaatsing van dit blad onder de vlag van het NEI bleek niets.

Wel lagen er enige moeilijkheden op institutioneel en bestuurlijk gebied, met name bij de verdeling van de topfuncties, doch deze vonden een zeer bevredigende oplossing. Mr. G. Vissering, tot dusverre voorzitter van het Instituut voor Economische Geschriften (*ESB*) werd President-Curator van het NEI; Ir. A. Plate werd Onder-Voorzitter, om later na het heengaan van Vissering op de voorzittersstoel terug te keren. Met enkele andere kleine wijzigingen was deze zaak rond. In 1929 werd Van der Valk chef van het redactiebureau onder mijn supervisie; ik kan niet dankbaar genoeg zijn voor de wijze, waarop mijn jarenlange samenwerking met Van der Valk is verlopen. Met mijn collega's in de Directie van het NEI pleegde ik als Gedelegeerde voor *ESB* — een functie, die ik al sinds 1926 vervulde — regelmatig overleg, doch zij lieten mij in redactionele zaken de vrije hand.

Zonderling genoeg stuitte wij bij het voorstel om ook *De Economist* tot orgaan van het NEI te maken plotseling op hevig verzet vanuit het Curatorium. Dit oude tijdschrift werd door ons beschouwd als een toppunt van wetenschappelijke neutraliteit, eer te weinig dan te veel besmet in politieke opzicht. Een onzer Curatoren echter, zag in datgene, wat *De Economist* zijn lezers offereerde niets anders dan wetenschappelijk geëtiketteerde, stokstijve oud-liberale politiek. Nu is er een tijd geweest, waarin voor dit bezwaar wel eens iets aangevoerd had kunnen worden. De grote Pierson was immers van mening, dat goed gefundeerde economische wetenschap zonder meer te transformeren was in goede economische politiek. In zijn tijd zou een pleidooi vóór protectie en tegen vrijhandel niet zijn toegelaten. Maar deze opvatting is in de tijd, waarin ik zelf Redacteur-Secretaris van *De Economist* ben geweest, t.w. sinds 1921, niet meer toegepast. Ik zou daaraan ook nooit hebben meegewerkt, evenmin als De Vries en Polak, die na mij in *De Economist*-redactie zijn gekomen, mits de eventuele discussies over divergerende meningen serieus van karakter bleven.

In de desbetreffende bespreking bij het NEI heb ik er aan de hand van een concreet geval op kunnen wijzen hoe ruim het standpunt van *De Economist*-redactie was te noemen. Het geval is te merkwaardig om het hier niet even te vermelden. In 1930 ontving *De Economist* een artikel van een jong en veelbelovend socialist, G. Morreau, over „De Economische Structuur eener Socialistische Volkshuishouding”. De schrijver behandelde de „Wirt-

schaftsrechnung” in zulk een maatschappij en bestreed Mises' „Gemeinwirtschaft” en de geestverwanten daarvan. Bij de Redactie (vooral bij C. A. Verrijn Stuart, F. de Vries en schrijver dezes) rezen bezwaren; wij deelden deze aan de schrijver mee, met verzoek er in een gefundeerd en uitgewerkt betoog op te reageren. Hij zeide zulks toe, maar plotseling ontvingen wij het ontstellend bericht, dat hij — alvorens zijn stuk te kunnen aanvullen — na een verkeersongeluk was overleden. De Redactie besloot toen het stuk onveranderd in haar tijdschrift te publiceren.

„Pourquoi revenir à ces tristes souvenirs?”, zo zou de lezer mij hier met Lamartine kunnen vragen. Enkel en uitsluitend om aan te tonen, dat, als er iets is, dat volgens het NEI-Directorium prioriteit in het leven verdient, dit de vrijheid van wetenschappelijke meningsuiting is en dat deze bij de toenmalige *Economist*-redactie al even hoog stond aangeschreven als bij de leiding van het NEI.

Gelukkig is de oppositie tegen het voorstel om *De Economist* tot NEI-orgaan te maken in het ongelijk gebleven. Hiermede was dus ook deze zaak rond. Erg belangrijk is de rol, die *De Economist* in het leven van het NEI heeft gespeeld, niet geworden, maar er zijn in de loop der jaren toch heel wat artikelen in *De Economist* beland, met name van W. L. Valk, H. M. H. A. van der Valk en schrijver dezes, die zonder voorafgaande discussie binnen de muren van het NEI in het geheel niet ontstaan zouden zijn. Insiders konden destijds beter dan buitenstaanders beoordelen, wat *De Economist* door al deze vervlechting van officiële en persoonlijke banden voor het NEI betekende.

De overneming van *ESB* had automatisch de weg geopend naar bevrediging van de wens om tot een behoorlijke conjunctuurpublicatie te geraken. Van der Valk, die in 1929 de topositie op het bureau der *ESB* had verkregen, liep al spoedig rond met het denkbeeld om de statistische informatie te doen leiden tot periodieke kristallisatie in de vorm van een Conjunctuurbericht. Zo ontstond in de jaren dertig het *Economisch-Statistisch Kwartaalbericht* (ESKB). Hard is er in het begin aan gewerkt door Van der Valk en mij, overdag op ons bureau in de Hogeschool, somtijds 's avonds ten mijne of ten zijne, zelfs tot diep in de nacht; een sportieve en spannende bezigheid. Met het CBS werkten wij op aangename wijze samen; ook daar was men in de opbouwperiode; elk behield zijn eigen activiteit, maar men profiteerde van elkanders kennis. In de tekstuele toelichting konden wij ons wat meer vrijheden veroorloven dan het ambtelijk gebonden CBS. Het was een gelukkige gedachte van mijn opvolger, Prof. Mr. P. Lieftinck, naast wie voortaan Dr. Van der Valk als Secretaris van het NEI zou optreden, om van het ESKB een Maandbericht te maken.

HET NEI EN DE „AANPASSINGSPOLITIEK”

„So far, so good!” Maar inmiddels waren donkere wolken aan het firmament van het NEI gerezen, en deze pakten zich tezamen boven de afdeling *ESB*.

Het NEI was nog maar nauwelijks opgericht, of de grote conjuncturomslag van oktober 1929 vond zijn aanvang in de New Yorkse beurscrisis. Op zichzelf voor velen onverwacht, maar ik meen te mogen verklaren — en ik zou dat desgewenst ook kunnen bewijzen — dat de omslag als zodanig ons bij het NEI niet overviel; een blik op de statistische ontwikkeling had ons reeds lang geleerd, dat een omslag — zij het met de bekende Romeinse clausule

„Die certo an, incerto quando” — in de lucht hing. Maar wij waren niet zulke profeten, dat wij reeds in 1929 tevens konden voorspellen, dat ons de hevigste depressie van de laatste anderhalve eeuw te wachten stond.

Toen de tekenen daarvan zich begonnen te openbaren en het duidelijk werd, dat de depressieve ontwikkeling naast niet-monetaire elementen ook één belangrijk element van monetaire deflatie bevatte, mocht van een blad als *ESB* worden verwacht, dat dit op een verantwoorde, voorzichtige wijze zijn lezers zou voorlichten en dat een zo open mogelijke discussie hierover zou worden toegelaten. Alleen op die wijze zou naar onze mening een waarlijk vrucht dragende ontwikkeling van economische wetenschap en economische politiek mogelijk zijn.

Dit betekende niet — ik wil het nog eens onderlijnen — dat een soort van directoriale NEI-declaratie werd verlangd over de gehele sociaal-economische politiek van Nederland. Dat zou wellicht gekund hebben, als wij het intern over alle essentiële punten eens geweest waren. Maar dat waren ook wij niet; Polak en ik stonden zeer dicht bij elkaar, De Vries was behoudender, hoewel stellig sceptisch t.a.v. de door de Regering gepredikte „aanpassingspolitiek”, niettemin toch ietwat huiverig zich zonder meer op een radicaal tegengesteld standpunt te stellen. Echter erkende hij ten volle het goede recht van elk onzer om vrijelijk zijn mening te uiten, mits op wetenschappelijk verantwoorde wijze, hetgeen overigens vanzelf sprak.

Zo kwam dan in de gegeven structuur op mij de taak neer om op omzichtige wijze de discussie voor te bereiden en ik ontkom er niet aan in dit stadium wel wat veel over mijzelf te moeten schrijven; maar de zaken lagen nu eenmaal zo, dat dit thans wel moet. Hoewel principieel a-metalist, had ik de terugkeer tot het goud in 1925 aanvaardbaar geacht ter verkrijging van rust in de monetaire ontwikkeling en onder het voorbehoud, dat men zou geraken tot een „managed gold standard” met conjunctureel afwisselende „re- and deflation within gold” ter verkrijging van een stabiel prijspeil en stabiele wisselkoersen. Dit had gerealiseerd kunnen worden bij voldoende internationale coördinatie en krachtige doorvoering van de in deze politiek van „managed currency” vereiste maatregelen, vooral in de grote landen. Natuurlijk zou dan niet elke aanpassingsmaatregel overbodig worden; de conjunctuur is nu eenmaal niet „a purely monetary phenomenon”, zoals Hawtrey ten onrechte meende. Maar aanpassing zonder krachtig „management” was gedoemd vruchteloos en sterk deprimerend, vooral voor de werkgelegenheid, te blijven.

Het viel moeilijk dit standpunt te handhaven, toen Engeland in september 1931 van zijn in 1925 herstelde goudbasis afging, gevolgd door de Sterling-club (Scandinavie e.a.). Had Amerika toen terstond een grootscheepse reflatie ingezet, dan ware de situatie voor de gouden standaard wellicht nog houdbaar geweest. Dit gebeurde niet. En toen de Verenigde Staten in het begin van 1933 zelf van het goud afgingen, terwijl bovendien bleek hoe funest de werking van de aanpassing was, met name uit één oogpunt van massale werkloosheid, kon ik het met de beste wil niet langer verantwoorden om voor een klein land als het onze „reflation within gold” te blijven verdedigen. Wij moesten refereren, maar dienden dan ook onze vaste goudbasis te verlaten en voorshands, evenals Engeland, te gaan zweven.

Aan mijn standpunt gaf ik uiting in een artikel in *ESB* van 21 juni 1933. Ik zal er niet uit citeren; onze lezers kunnen het beter zelf opslaan, als zij zich nog voor de positiebepaling van een NEI-directeur in fundamentele

vragen van sociaal-economische politiek hier te lande in 1933 interesseren.

Nu was mijn eigen worsteling met deze materie uiteraard intern in het NEI niet onbekend gebleven. Mijn collega en naaste medewerkers — vooral Van der Valk — waren terdege op de hoogte. Maar ook curatoren waren uit interne stukken (bijv. uit adviezen, die ons wel eens gevraagd werden voor congressen e.d.) op de hoogte. Zo ook Mr. L. J. A. Trip, de Bankpresident, zeer gekant tegen grootscheepse reflatie en een „diehard” aanhanger van de klassieke gouden standaard. Hij wenste, dat ik verder mijn mond zou houden; op dit punt moest het uit zijn met vrije wetenschap of wat daarvoor z.i. doorging.

Ik spaar mijn lezers verdere details. Maar wat er daarna is geschied, verdient toch op één punt nog vermelding. Toen ik in juni 1933 mijn standpunt openbaar maakte, ontstond er niet over schrijver dezes alleen, maar ook over het NEI allerlei kwalijk gerucht. Mr. Trip trad terug als Curator. Bij monde van de Regering werden zij, die de gouden standaard niet langer deugdelijk achtten op de oude basis, uitgemaakt voor „onvaderlandslievende schobbers”. Iets later klasseerde een Belgisch blad, zeer kort voor de Belgische devaluatie (!) de tegenstanders van de oude goudbasis in de groep der „professeurs à lunettes avec un sens aigu de l'inopportunité”. Zo ging het door, alsof er geen massale werkloosheid was.

Maar het NEI vond de juiste houding en ik ben tot de huidige dag erkentelijk voor het aandeel daarin van mijn collega's en van de curatoren na het vertrek van Mr. Trip. In *ESB* van 15 november 1933 verscheen een korte verklaring van Curatoren en Directie van het NEI en van de *ESB*-redactie, waarin een pleidooi gevoerd werd voor „vrije meningsuiting over alle actuele economische vraagstukken”. Het goudvraagstuk was nu wel voldoende belicht, maar, aldus het slot van dit stuk, wanneer zich iets nieuws voordoet, dan blijft het standpunt der redactie, „dat het weekblad open staat voor bijdragen van verschillende strekking, welke uitsluitend zullen worden beoordeeld naar haar zakelijke inhoud, en niet naar de politieke tendentie, waarvan zij getuigen, zoolang slechts de schrijvers zich blijven bewegen binnen het kader der economische politiek. Alleen op deze wijze zal naar het oordeel der Redactie dit weekblad kunnen voldoen aan den eisch van objectieve voorlichting, welke door de lezers van het blad mag worden gesteld”.

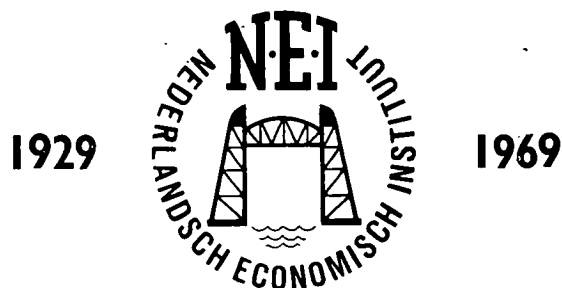
Er ware over deze tijd en de ontwikkeling van de denkbelden daarin nog zeer veel te vertellen, maar ik moet eindigen. Nog één laatste persoonlijke opmerking. In de eerste helft der jaren dertig was Mr. Trip mijn grote tegenstander; toen ik hem kritiseerde, sloeg hij hard terug. Misschien zijn wij beiden wel wat fel geweest, te fel. Mijn toenmalige collega A. M. de Jong, volgeling van Trip, heeft mij daar — en vermoedelijk terecht — ook al eens op gewezen. Maar Trip was niet slechts „a good fighter”, hij was ook „a good sport”, d.w.z. een man van grote allure. Dit heeft het mogelijk gemaakt, dat wij na de oorlog als goede kameraden en in allerprettigst persoonlijk contact, te velde getrokken zijn tegen een gemeenschappelijke vijand, genaamd „creeping inflation”. Dat wij niet op succes konden bogen, is jammer, maar doet aan de vreugde over het ontmoeten van een man van grote stijl niets af.

G. M. Verrijn Stuart

Het Nederlandsch Economisch Instituut na de Tweede Wereldoorlog

Hoewel er na de tweede wereldoorlog op het Nederlandsch Economisch Instituut (NEI) algemene overeenstemming bestond over de wenselijkheid de wetenschappelijke activiteiten van het Instituut normaal voort te zetten, rees al in een vroeg stadium de vraag, op welke wijze dit het beste zou kunnen geschieden. Enerzijds was het denkbaar dat subsidies zouden worden aangevraagd die de medewerkers in staat zouden stellen in alle rust aan wetenschappelijke problemen te werken, anderzijds bestond de mogelijkheid te trachten zoveel opdrachten van derden te verkrijgen dat een deel van de revenuen daarvan voor zuiver wetenschappelijk werk zou kunnen worden afgezonderd. Aldus doende zou een onafhankelijke positie kunnen worden gehandhaafd zonder dat aan het wetenschappelijk karakter van het Instituut afbreuk werd gedaan.

In feite werd deze beslissing nooit bewust genomen, doch heeft de ontwikkeling zelve er voor gezorgd dat de tweede positie werd bereikt.

EERSTE NAOORLOGSE OPDRACHTEN

De eerste grote naoorlogse opdracht, die in feite reeds vóór het einde van de oorlog werd verstrekt, kwam van de gemeente Rotterdam en bestond uit de opgave een prioriteitsschema voor de wederopbouw dezer stad te maken. Of de resultaten dezer studie werkelijk tot de efficiency van de wederopbouw hebben bijgedragen is achteraf niet geheel duidelijk. Wat wel duidelijk is, is dat de werkzaamheden in hoge mate hebben bijgedragen tot de scholing van een aantal medewerkers, die nog lange tijd daarna de kern hebben gevormd van de veel grotere groep die later werd aangetrokken.

Het met deze opdracht begonnen werk werd voortgezet voor de gemeenten Amersfoort, Middelburg en Vlaardingen. De werkzaamheden voor deze gemeenten, in het bijzonder die voor Amersfoort, vormden de basis waarop later de afdeling regionaal onderzoek werd gebouwd.

Naast het regionale onderzoek was al in een vroeg stadium een deel van de activiteiten gewijd aan verkeers- en vervoersvraagstukken zomede aan problemen verbonden met de ontwikkeling van de omvang van en de vraag naar energie. Daarnaast kwamen landbouwproblemen alsmede structuurproblemen van bedrijfstakken aan de

orde. Ook marktanalyse en macro-economische onderzoeken werden uitgevoerd.

In feite is dit beeld in de loop der jaren niet veel veranderd. Ook thans worden in de bestaande onderzoekafdelingen dezelfde soort onderzoeken verricht als in de naoorlogse periode. De fundamentele wijzigingen die het NEI onderging, waren van andere aard en liggen per afdeling ook weer anders.

REGIONAAL ONDERZOEK

De Afdeling Regionaal Onderzoek begon als een afdeling die assistentie verleende aan gemeentebesturen bij het opstellen van hun herbouw- en uitbreidingsplannen. Het werk bestond voor een deel uit betrekkelijk eenvoudige berekeningen die evenwel een wezenlijk onderdeel vormden van de rapportering. In de loop der jaren werden deze werkzaamheden door de gemeenten zelve of door speciaal daarop gespecialiseerde instellingen overgenomen en kon het NEI zich beperken tot de hoofdlijnen van de ontwikkelingen. Naast gemeenten deden ook meer en meer groepen van gemeenten en provincies een beroep op het Instituut.

Het is begrijpelijk dat het vrij lang duurde voor deze afdeling opdrachten uit het buitenland kreeg. Lokale autoriteiten zijn meer nog dan nationale geneigd hun opdrachten binnenslands te verstrekken. De voor deze werkzaamheden benodigde lokale kennis maakt dit begrijpelijk. Verheugend is dan ook dat in recente jaren dit beeld gaat veranderen. Met Victor Gruen Associates werd gewerkt aan een uitbreidingsplan voor Teheran, met Sadei (Oviedo) aan een regionaal plan voor Asturië, voor de Portugese regering aan een regionaal industrialisatieplan, met het Ingenieursbureau Dwars Heederik en Verhey aan een watervoorzieningsproject voor Dakar en met de Ilaco aan een regionaal ontwikkelingsplan voor de staat Trengganu in Maleisië. Het werd voorts als een succes beschouwd dat een opdracht werd verkregen van het Ruhrstedlungsverband in Essen om een ontwikkelingsplan voor het Ruhrgebied op te stellen. Via de OECD werd het NEI recentelijk betrokken bij een studie van de geografische arbeidsmobiliteit in Engeland, Frankrijk, Nederland en Zweden. Het laat zich aanzien dat deze ontwikkelingen zich doorzetten. Onderhandelingen over nieuwe projecten in Europa zijn momenteel gaande.

SPECIALE OPDRACHTEN

De afdeling Speciale Opdrachten heeft binnen het NEI een bepaalde status. Zij bemoeit zich met opdrachten met een interdisciplinair karakter in ontwikkelingslanden. Deze werkzaamheden, voor een groot deel verricht in samenwerking met de Nedeco en/of daarbij aangesloten organisaties, begonnen in 1961 in Afrika. Sindsdien is de omvang

BEDRIJFS-ECONOMISCH ONDERZOEK

De afdeling Bedrijfs-Economisch Onderzoek tenslotte, waaronder ook de marktanalyse valt, heeft zich naast speciale vraagstukken in hoofdzaak bezig gehouden met bedrijfstakstudies en met de langere-termijnontwikkeling van de vraag naar een aantal consumptie- en industriële producten. Het laat zich aanzien dat ook in de toekomst de gezamenlijk door de COP en de betreffende bedrijfstakken ondernomen studies een deel van de werkzaamheden van deze afdeling zullen blijven uitmaken.

OMZETSTIJGING

De naoorlogse periode overziende, valt allereerst de sterke toename van de werkzaamheden op. De betaalde opdrachten bedroegen in 1947 f. 25.000, in 1954 f. 250.000 en in 1969, naar thans geraamd wordt, f. 2,5 mln. De gemiddelde omvang der opdrachten is in mindere mate toegenomen. Dit betekent dat de positie van het NEI die in de aanvang vergelijkbaar was met die van een scheepswerf — waar ook de aansluiting van de opdrachten essentieel is voor de rentabiliteit — thans stabiel is geworden, waarbij het grotere aantal opdrachten voor een meer gelijkmatige spreiding in de tijd zorgdraagt.

ORGANISATIE

Een probleem dat gepaard gaat met een dergelijke uitbreiding van een instituut als het NEI, is de organisatie van de werkzaamheden. De ervaring heeft geleerd dat het voor een afdelingshoofd nauwelijks mogelijk is leiding aan meer dan 10 wetenschappelijke medewerkers te geven. Aangezien de staf van het NEI reeds thans uit meer dan 60 medewerkers bestaat, betekent dit dat er minimaal 6 afdelingen moeten zijn. In totaal zijn er thans 7, nl. de bovengenoemde 6 plus de *ESB*. Een verdere uitbreiding (wellicht in sociologische richting) van het aantal afdelingen ligt dus in het verschiet. Naast voordelen op het gebied van de kwaliteit van de research biedt een dergelijke organisatie ook de mogelijkheid plaatsen te openen, waarbij een medewerker grotere verantwoordelijkheid wordt gegeven.

INTERNATIONAAL KARAKTER OPDRACHTEN

Een tweede opvallend kenmerk van de naoorlogse ontwikkeling is dat steeds meer internationaal wordt gewerkt. Aanvankelijk beperkten de werkzaamheden zich tot Nederland en aangrenzende landen, later kwamen de ontwikkelingslanden en daarna ook de andere Europese landen en de Verenigde Staten. Het NEI heeft in de naoorlogse periode in 46 landen opdrachten uitgevoerd, daaronder 9 Europese landen, 12 Aziatische, 8 Amerikaanse en 17 Afrikaanse landen.

INTERDISCIPLINAIRE STUDIES

Een laatste kenmerk van de naoorlogse ontwikkeling is dat vele onderzoekingen steeds meer randgebieden van de economie beginnen te raken. Dit verschijnsel is uiteraard slechts een facet van het meer algemeen worden van interdisciplinaire studies, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden. Thans wordt samengewerkt met ingenieurs, architecten, stedenbouwkundigen, landbouwkundigen en sociologen. Op het NEI is altijd het principe gehuldigd dat het werk beperkt dient te blijven tot het zuivere eco-

daarvan zeer sterk toegenomen; zij strekt zich momenteel uit over alle delen van de wereld. Ook hier valt te verwachten dat een verdere uitbreiding zal plaatsvinden, al zal het moeilijk blijven de daartoe geschikte medewerkers te vinden. Vooral aan de medewerkers van deze afdeling worden bijzonder zware eisen gesteld. Het soms afmattende klimaat, de primitieve werkomstandigheden, de scheiding van het gezin en de onmogelijke werk- en reistijden verlangen van de medewerkers meer dan het woord technische bijstand doet vermoeden.

DE „BIG”

De Afdeling Balanced International Growth heeft eveneens haar hoofdwerkzaamheden in de ontwikkelingslanden, hoewel hier ook de principes van de ontwikkelings-programmering onder de loep worden genomen en de daarmee verbonden onderwijs- en ruimtelijke planning aandacht krijgen. De afdeling, opgericht in 1955 en tot juli 1968 onder persoonlijke leiding van Tinbergen staande, werd aanvankelijk uit bijdragen van het bedrijfsleven en uit het vermogen van het NEI gefinancierd, doch is thans financieel volledig zelfstandig geworden. Projecten in Noord-Afrika en Zuid-Oost-Azië hebben daartoe in belangrijke mate bijgedragen.

TRANSPORT-ECONOMISCH ONDERZOEK EN TECHNISCH-ECONOMISCH ONDERZOEK

De Afdeling Transport-Economisch Onderzoek en Technisch-Economisch Onderzoek heeft reeds sinds een vroeg stadium op internationaal terrein gewerkt. De contacten met instituten in Duitsland, de KSG, de Shell, resulteerden in publikaties betreffende de energievoorziening in Europa. Later werden deze onderzoekingen e.a. voor de S.H.V. voortgezet. Daarnaast werd steeds meer aandacht gewijd aan verkeers- en vervoersproblemen. In de loop der tijd werden de contacten met het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, in het bijzonder met de Rijkswaterstaat, steeds inniger en voor enkele jaren werd van dit ministerie de opdracht ontvangen tot het opstellen van een integraal verkeers- en vervoersplan voor Nederland, de grootste opdracht ooit door het NEI uitgevoerd. Het eindrapport hiervan kan tegen het einde van 1970 worden tegemoet gezien. Aan deze opdracht zal dan door een twaalfal medewerkers uit verschillende afdelingen ca. 3 jaar zijn gewerkt.

MACRO-ECONOMISCH ONDERZOEK

Het macro-economisch onderzoek bewoog zich voor een deel op het gebied van de voorspelling van macro-economische grootheden in een 18-tal Europese landen. In de loop der jaren werd bij deze studies grote aandacht gewijd aan de invloed van de conjunctuurschommelingen op de structurele groei. Ook thans wordt aan de uitwerking van dit aspect nader aandacht geschonken. Daarnaast vormde aanvankelijk een conjunctuurdocumentatie voor de USA een activiteit van betekenis. Momenteel zijn aan de orde de oudedagsvoorziening (kapitaaldekking- of omslagstelsel) en de voorbereidingen van grotere studies betreffende ploegenarbeid en de prijsinflatie in Nederland. Ook bij deze laatste problemen vormen economisch-theoretische vraagstukken een wezenlijk onderdeel van de studies.

nomisch onderzoek. In hoofdzaak is dit ook thans nog het geval. Een tweetal uitzonderingen zijn evenwel waar te nemen. In de eerste plaats worden er medewerkers aangenomen met scholing in andere disciplines om de samenwerking met in deze disciplines gespecialiseerde bureaus te vergemakkelijken. In de tweede plaats ontwikkelt er zich binnen het NEI een aantal activiteiten op sociologisch gebied (op aandringen van opdrachtgevers) en wordt er thans bewust gestreefd naar een geïntegreerde economisch-sociologische aanpak voor een aantal studies met behulp van kwantitatief geschoolde sociologen.

Een bijzondere vorm van samenwerking bestaat er met de Technische Hogeschool te Delft. In het kader van de grote verkeers- en vervoerstudie heeft zich een achttal Delftse hoogleraren bereid verklaard met hun staf en gevorderde studenten te adviseren over in de toekomst te verwachten technische ontwikkelingen op verkeers- en vervoersgebied. Deze samenwerking is tot dusverre zeer vruchtbaar gebleken; de hoop bestaat dat zij in de toekomst zal kunnen worden gecontinueerd en zal resulteren in economisch-technische en technisch-economische publicaties.

ESB

Een aparte afdeling binnen het NEI is steeds gevormd door *Economisch-Statistische Berichten*. Hoewel veel ouder dan het NEI, is *ESB* een bijzonder essentieel onderdeel van het NEI, zeker nu langzaam maar zeer duidelijk een grotere onderlinge verbondenheid tussen *ESB* en de andere afdelingen begint te ontstaan.

De structuur van de „afzet” van *ESB* heeft in de loop van de naoorlogse periode een wezenlijke verandering ondergaan. In 1946 bedroeg de oplage 3.550 exemplaren, waarvan 2.500 voor abonnees, 1.000 voor leden van het NEI en 50 als gratis en ruilabonnement. In 1957 waren deze getallen 2.800, 1.700 en 130 en in 1969 4.600, 1.000 en 130. De gratis en ruilabonnementen blijken betrekkelijk stabiel te zijn geweest en vertonen ook in de latere jaren nauwelijks enige verandering. De lidmaatschappen zijn mede als gevolg van een actieve ledenwervingspolitiek van 1946 tot 1957 regelmatig gestegen en hebben derhalve in deze periode indirect aanzienlijk tot de oplage van *ESB* bijgedragen. In 1957 bedroeg het aantal lidmaatschappen meer dan 60% van het aantal gewone abonnees. Na 1957 is het aantal lidmaatschappen met ca. 700 gedaald doch het aantal gewone abonnees met 1.700 toegenomen, zodat een netto oplagestijging van 1.000 werd bereikt. Het laat zich aanzien dat deze stijging zich in de toekomst verder zal voortzetten, doch het kan niet worden verheeld dat de financiële positie van *ESB* door de permanente kostenstijging zorgen blijft baren. Gezien de relatief lage marginale kosten van het tijdschrift ligt het voor de hand uitbreiding van het afzetgebied te zoeken. Daarbij wordt in eerste instantie aan het Nederlands sprekende deel van België gedacht. Een vereiste voor succes op dit gebied is uiteraard dat ook Belgische problemen in *ESB* regelmatig

aan de orde zullen komen. Gezien het naar elkaar toegroeien van de beide economieën, in het bijzonder de westelijke delen daarvan, wordt hiermee niet slechts een ruimere informatie doch ook, naar wordt gehoopt, een bredere visie geboden op de problemen die beide landen verbinden en gescheiden houden.

Een bijzondere activiteit van *ESB* wordt gevormd door de zgn. „speciale nummers” waarin steeds actuele problemen door deskundigen vóór en tégen worden behandeld. Het gevoel bestaat dat door het uitbrengen van deze nummers wordt bijgedragen tot de meningsvorming over deze problemen. De veelvuldigheid waarmee *ESB* in de pers wordt geciteerd sterkt de hoop dat dit gevoel niet ongegrond is.

OVERIGE ACTIVITEITEN

Naast de genoemde werkzaamheden vinden op het NEI in toenemende mate activiteiten plaats die buiten het eigenlijke onderzoekerterrein liggen. Hulp en assistentie worden geboden aan een toenemend aantal studenten die werkstukken en scripties voorbereiden. Verder wordt huisvesting en hulp geboden aan buitenlanders die aan de NEH of elders wensen te promoveren en deze promotie op het NEI voorbereiden. In de loop der naoorlogse periode waren meer dan 100 buitenlanders voor kortere of langere tijd op het NEI als gast aanwezig. Daaronder bevond zich een aanzienlijk aantal uit de communistische landen. Gehoopt werd daarmede tevens een bescheiden bijdrage tot onderling begrip tussen de „kapitalistische” en de „socialistische” landen te leveren.

HUISVESTING

Het NEI is gedurende praktisch de gehele naoorlogse periode grotendeels gehuisvest geweest in het gebouw van de Nederlandse Economische Hogeschool. Dit is van niet geringe invloed geweest op de doelmatigheid van het werk en dank wordt op deze plaats uitgesproken aan de bestuurders van de Hogeschool alsmede aan de administratie en de bibliotheek, die allen aan het soepel verlopen van deze werkzaamheden het hunne hebben bijgedragen. In december van dit jaar zal in het institutengebouw van de NEH een tweetal verdiepingen door het NEI worden betrokken. Een zekere ruimte voor expansie is daar aanwezig. Hoe lang deze toereikend zal zijn, ligt nog in de schoot der toekomst verborgen. De vreugde over meer ruimte, die gelegenheid tot rustiger en efficiënter werken zal bieden, overheerst vooralsnog.

En rust en efficiency zijn de essentiële voorwaarden waaraan voldaan moet zijn, wil de kwaliteit van de research verder verbeterd kunnen worden. Deze kwaliteitsverbetering is het enige doel dat het NEI zich in haar onderzoekingswerk in het verleden heeft gesteld en ook in de toekomst verder zal blijven stellen.

L. H. Klaassen

(I.M.)

 N.V. SLAVENBURG'S BANK

Stichting het Nederlands Economisch Instituut

Verkort verslag over 1968

CURATORIUM

Het *College van Curatoren* onder voorzitterschap van de heer H. H. Wemmers, was het gehele jaar voltallig.

Aan het einde van het verslagjaar traden de heren Dr. J. F. van Moorsel en H. H. Wemmers af; zij werden per 1 januari 1969 opgevolgd door de heren Dr. W. T. Kroese te Almelo en Jhr. Mr. J. H. Loudon te Londen.

Het Curatorium koos buiten zijn midden Prof. Drs. H. W. Lambers tot secretaris van dit College en wel per 1 juli 1968; per zelfde datum trad Prof. Dr. J. Tinbergen af als waarnemend secretaris van Curatoren. Per 1 januari 1969 is het Dagelijks Bestuur als volgt samengesteld: Jhr. Mr. J. H. Loudon (voorzitter), Ir. K. van der Pols (ondervoorzitter), Mr. W. H. Fockema Andreae (penningmeester) en Prof. Drs. H. W. Lambers (secretaris).

DIRECTORIUM

De *Directie* werd gevormd door: Prof. Dr. L. H. Klaassen, president-directeur (vanaf 1 juli 1968), Prof. Dr. H. C. Bos, directeur (vanaf 1 juli 1968), Prof. Drs. H. W. Lambers, directeur en Prof. Dr. J. Tinbergen, directeur (tot 1 juli 1968).

Het College van Curatoren verleende op zijn verzoek aan Prof. Dr. J. Tinbergen per 1 juli 1968 op de meest eervolle wijze ontslag als directeur van het Instituut, welke functie hij vanaf 1935 heeft bekleed. Prof. Dr. H. C. Bos werd tot zijn opvolger benoemd. Prof. Tinbergen blijft als adviseur aan het Instituut verbonden. Het College benoemde per 1 juli 1968 Prof. Dr. L. H. Klaassen tot president-directeur. Directeuren benoemden per 1 januari 1969 Drs. E. H. Mulder tot adjunct-directeur van het Instituut; de heer Mulder is speciaal belast met de zorg voor projectstudies in het buitenland.

ALGEMEEN

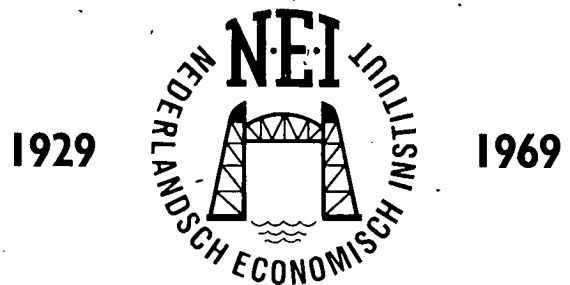
Op 31 december telde het Instituut naast directeuren 51 medewerk(st)ers, waaronder 36 academici. Gastmedewerkers uit Polen en de U.S.A. vertoefden enige tijd bij het Instituut. Als vaste adviseurs traden dit jaar op Prof. Dr. H. C. Bos (tot 1 juli), de heer H. Molendijk (bestuursvraagstukken) en Prof. Dr. J. Tinbergen. (vanaf 1 juli).

WERKZAAMHEDEN

1. Economisch-Statistische Berichten

Het weekblad verscheen als gebruikelijk 51 maal; de jaargang telde exclusief het register 1.204 bladzijden. In het verslagjaar verschenen de volgende speciale nummers:

„De kosten van economische groei” (20 maart en 24 april), een en ander naar aanleiding van de Economen-conferentie, welke op 8, 9 en 10 april te Rotterdam werd gehouden over „The costs of economic growth” (Dr. E. J. Mishan); op 10 april verscheen een nummer als hulde aan Prof. Tinbergen ter gelegenheid van zijn 65e verjaardag; in het nummer van 2 oktober werd de gebruikelijke aandacht gewijd aan de Rijksbegroting, terwijl het nummer van 18 december aan het onderwerp „Onderwijs en Economie” werd gewijd.

2. Het onderzoekswerk

Ook dit verslagjaar vroegen weer een groot aantal projectstudies voor ontwikkelingslanden de aandacht, meestal in samenwerking met de Stichting Nederlands Adviesbureau voor Ingenieurswerken in het Buitenland (Nedeco) en de bij deze Stichting betrokken ingenieursbureaus, terwijl in enkele gevallen ook buitenlandse onderzoekinstellingen bij het werk betrokken waren.

De regionale transportstudie met betrekking tot het Zuidwestelijk deel van de *Centraal Afrikaanse Republiek* en het aangrenzende Zuidoostelijk deel van *Kameroen*, welke tezamen met Nedeco en BCEOM (Parijs) in opdracht van de Wereldbank werd uitgevoerd, was aan het einde van het jaar gereed. De studie omvat een analyse van de economische mogelijkheden van genoemde gebieden, een evaluatie van alternatieve transportoplossingen, een ontwikkelingsplan voor het transportsysteem tussen Bangui en de Afrikaanse Westkust, alsmede een investeringsplan. Het Instituut nam deel met twee economen, alsmede met de leider van de missie, Drs. E. H. Mulder, waarvan voorts landbouw-, hout-, marketing-, rivier-, haven-, wegen- en spoorwegexperts deel uitmaakten; Prof. Klaassen had zitting in het steeringcommittee. De missie verbleef vier maanden in de betrokken gebieden en besteedde de rest van het jaar aan het voltooiën van de studie.

Aan het Bestuurscollege van het Eilandgebied *Curaçao* werd dit jaar gerapporteerd over de toekomstige mogelijkheden van het toerisme, terwijl de werkzaamheden ter voorbereiding van de tweede fase van het ontwikkelingsplan

gereed kwamen. Op 1 augustus keerden de beide aldaar gestationeerde medewerkers terug, aangezien in overleg met het Bestuurscollege besloten was de werkzaamheden per genoemde datum te beëindigen. Het Instituut kan terugzien op een langjarige periode, waarin belangrijke bijdragen ten behoeve van de ontwikkeling van Curaçao konden worden geleverd.

Een in opdracht van de Empresa Nacional Portuaria in Honduras uit te voeren studie over de wenselijkheid en mogelijkheid van de aanleg van een zeehaven in de Golf van Fonseca kwam, wat de eerste fase van het onderzoek betreft, gereed. Deze fase had betrekking op de keuze van de meest gunstige plaats van aanleg, gebaseerd op technische, economische en kostengegevens.

In het begin van het verslagjaar kwam de studie gereed, welke in samenwerking met Nedeco en het Libanese ingenieursbureau Dar Al Handāsah werd verricht in opdracht van The Jordan River and Tributaries Regional Corporation van Jordanië. De studie betrof een agro- en socio-economische evaluatie van de bevoeiingswerken in de Jordaanvallei, alsmede een economische beoordeling van de daarmee verbonden investeringswerken en infrastructuur.

De werkzaamheden aan de opstelling van een streekontwikkelingsplan voor de staat Trengganu (Maleisië), welke studie wordt gefinancierd door het Directoraat Internationale Technische Hulp van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, werden voortgezet.

Eveneens gefinancierd door bovengenoemd Directoraat, wordt uitgevoerd een aan Nedeco opgedragen studie over de mogelijkheden van verbetering van de bevaarbaarheid van de Midden-Niger t.b.v. de Commission Internationale du fleuve Niger (het samenwerkingsorgaan van Dahomey, Mali, Niger en Nigeria). Het Instituut besteedde binnen deze studie aandacht aan een evaluatie van de economische mogelijkheden.

De in opdracht van de Verenigde Naties uit te voeren integrale economische evaluatie van een mangaanvindplaats en een kalksteengroeve in Opper-Volta kwam geheel gereed. De verschillende transportmogelijkheden van mangaanerts en cement en het ontwikkelingseffect, dat een verbeterde infrastructuur teweeg kan brengen, kregen de volle aandacht.

Op verzoek van de OECD te Parijs werd aan Portugese autoriteiten advies uitgebracht met betrekking tot in Portugal te verrichten regionaal onderzoek.

Het Instituut participeert in een aan Nedeco door de Wereldgezondheidsorganisatie opgedragen studie met betrekking tot een op te stellen masterplan voor de watervoorziening en riolering van Dakar (Senegal) en omgeving. Aan de hand van de resultaten van deze studie zal het de regering van Senegal mogelijk moeten zijn in de komende dertig jaren in fasen uitvoering te geven aan verbetering en uitbreiding van de bestaande stelsels op een verantwoorde financiële en administratieve basis. Binnen deze studie houdt het Instituut zich bezig met een analyse van de economische ontwikkeling van Senegal en Dakar; een prognose van het toekomstig waterverbruik voor produktieve en consumptieve doeleinden; een onderzoek naar de investeringscapaciteit van Senegal en Dakar, de mogelijkheden tot fondsvorming en de capaciteit tot het aangaan van leningen; een financieel-economische evaluatie van enkele alternatieve mogelijkheden voor het traceren van waterleiding en riolering, en het opstellen van een financieel plan. Deze uitvoerige studie nam in het laatste kwartaal een aanvang.

Ter aanvulling van het in 1967 uitgebrachte rapport met betrekking tot het uitbreidingsplan van Teheran (Iran) werden in opdracht van het stedenbouwkundig bureau Victor Gruen Associates te Los Angeles nog enige nadere onderzoeken ter plaatse verricht.

In het laatste kwartaal werd een aanvang gemaakt met een aan Nedeco door het Directoraat Internationale Technische Hulp van het Ministerie van Buitenlandse Zaken opgedragen studie over de mogelijkheden voor havenuitbreiding in het ruimere gebied van Bangkok (Thailand). Nagegaan wordt of de noodzakelijke uitbreiding de haven van Bangkok zelf dient te betreffen, dan wel de aanleg van een nieuwe haven in Laem Krabang, dat ten zuiden van Bangkok ligt.

Zoals reeds in het vorige jaarverslag medegedeeld, is door de Minister van Verkeer en Waterstaat aan het Instituut de opdracht verstrekt tot het uitvoeren van een integrale verkeers- en vervoerstudie voor Nederland. Deze studie-opdracht houdt in een prognose van het totale vervoersvolume, het ramen van de totale behoefte aan interlokale hoofdwegen (in het bijzonder lengte, aantal rijstroken, enz.) en aan spoorwegen aan de hand van een prognose van de omvang en richting van de vervoerstromen tussen de verschillende vervoerpolen, alsmede de omvang van de benodigde investeringen. De studie heeft betrekking op de jaren 1980, 1990 en 2000; naast wegen en spoorwegen worden binnenscheepvaart, pijpleidingen en luchtvervoer bij het onderzoek betrokken.

Naast de groei van het nationaal inkomen en van het inkomen per hoofd van de bevolking wordt de toekomstige behoefte aan infrastructuur mede bepaald door de ruimtelijke spreiding van de economische activiteiten en van de bevolking, welke grootheden derhalve geprognosticeerd moeten worden. De omvang van de studie wordt voorts gekenschetst door onderstaande, niet uitputtende opsomming van problemen, die diepgaand onderzocht zullen moeten worden en voor een groot gedeelte simultaan zullen moeten worden opgelost:

a. De prijs- en inkomenselasticiteiten voor de verschillende vervoersoorten, zonodig per bevolkingsgroep.

b. De relatie tussen omvang en capaciteit van het wegennet en van het spoorwegennet enerzijds en macro-economische grootheden zoals nationaal inkomen, bevolkingsomvang, oppervlakte van het betreffende gebied, omvang autopark, gemiddeld aantal afgelegde kilometers, enz. anderzijds.

c. Prognose van de omvang van het autopark (per soort: personenauto's, vrachtauto's, enz.), van het aantal motorfietsen en scooters alsmede van het gemiddeld aantal jaarlijks te rijden kilometers (autokilometers en tevens: personenkilometers en tonkilometers) voor elk der vervoersoorten.

d. De verdeling van het totaal vervoersvolume, bij bepaalde alternatieve vervoerprijzen over de verschillende vervoermiddelen.

e. De bepaling van richting en omvang der vervoerstromen tussen de verschillende vervoerpolen/gebieden.

f. De keuze tussen de verschillende wijzen van vervoer, de verschillende vervoertechnieken en de aard en omvang van de infrastructuur zal mede worden gebaseerd op macro-economische rentabiliteitscriteria; ook economisch niet kwantificeerbare opbrengsten- en kostenaspecten zullen bij de keuze een rol spelen.

Voor de uitvoering van de studie wordt o.m. samengewerkt met het Centraal Planbureau, het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Commissie Opvoering Productiviteit,

de Commissie bevordering openbaar vervoer Westen des Lands, de Rijks Planologische Dienst, het Nederlands Vervoerswetenschappelijk Instituut, het Economisch Bureau voor Weg en Watervervoer en de Nederlandse Spoorwegen; voorts wordt wat betreft de te verwachten technische wijzigingen in de vervoertechnieken nauw overleg gepleegd met een groep hoogleraren aan de Technische Hogeschool te Delft.

Wat de reeds verrichte werkzaamheden betreft kan worden vermeld, dat naast de programmering van het onderzoek in 1967 een inventarisatie plaats vond van reeds verrichte verkeersonderzoekingen, alsmede van onderzoekingen, welke op korte termijn zullen worden uitgevoerd; voorts werd nagegaan welke data voor het onderzoek kunnen worden geproduceerd. In het verslagjaar werd een onderverdeling van het land in polen opgesteld en werden vooruitberekeningen betreffende de omvang van het personenautopark uitgevoerd; ook is een aanvang gemaakt met de prognose van de vervoerconsumptie (uitgedrukt in passagierkilometers per hoofd van de bevolking) voor de jaren 1980, 1990 en 2000. Tevens werd een voorlopige prognose opgesteld betreffende de groei van het nationaal inkomen voor de periode 1967-1980. Verder werd een onderzoek aangevangen naar o.a. de theoretische en praktische capaciteit van verschillende soorten wegen alsmede naar de samenhang tussen weglenge en bepaalde nationale en regionale sociaal-economische grootheden. Eveneens werd een analyse ter hand genomen betreffende stedelijke en agglomeratiestructuren en de invloed van deze structuren op de verschillende wijzen van vervoer alsmede op de totale vervoeromvang; speciale aandacht wordt besteed aan de rol welke het openbaar vervoer in het totale vervoersysteem vervult en/of kan vervullen. Met de analyse van de personen- en goederenvervoerstromen werd begonnen.

De studie over de betekenis van de burgerluchtvaart voor ontwikkelingslanden werd afgesloten. Het onderzoek heeft zich toegespitst op de kostenstructuur van de burgerluchtvaart en op de concurrentie met het wegvervoer voor specifieke situaties, zoals deze zich in ontwikkelingslanden voordoen.

De onderzoekingen naar de *macro-economische ontwikkelingen* werden dit jaar voortgezet met betrekking tot België, Griekenland, Portugal, Spanje, USA en het Verenigd Koninkrijk. Het voorspellingsmodel voor de economische groei (hier te definiëren als de groei van het nationaal inkomen) werd verbeterd. Aan de tot dusverre gebruikte te verklaren grootheden (de economische structuur, de conjuncturele gevoeligheid en de groei van de beroepsbevolking) werd toegevoegd het welvaartspeil in de uitgangssituatie en wel als maatstaf voor de bestaande achterstand in technische en economische ontwikkeling.

Van de Nederlandse Vereniging ter bevordering van het Levensverzekeringswezen werd een opdracht ontvangen tot het uitvoeren van een kwalitatieve en kwantitatieve studie over het *kapitaaldeckingsstelsel en het omslagstelsel* bij de oudedagsvoorziening; deze studie was aan het einde van het verslagjaar nog in bewerking.

Hetzelfde is het geval met het onderzoek naar de *vraagzijde van de woningmarkt* in een bepaalde agglomeratie.

Ten vervolge op het resultaat van een vooronderzoek gaf de Centrale Bond van Meubelfabrikanten opdracht tot het uitvoeren van een *structuuronderzoek van de Nederlandse meubelindustrie*, welk onderzoek mede gefinancierd wordt door het Ministerie van Economische Zaken. Het onderzoek wordt begeleid door een door genoemde Bond inge-

Volksstemming in West-Irian:

musjajajah

Uw bank heet nu Algemene Nederlandse Wielrijders Bank

„Hair” in Nederland:

Zou er nu ook een Amerikaanse Senator zijn, die bezorgd is, dat de Nederlandse regering hierdoor een verkeerde indruk van de Verenigde Staten krijgt?

Wielrenners:

doopsgezind

„Maak u geen zorgen over de prijzen. U koopt toch bij Witteveen. Witteveen...nét even anders.”
(advertentie in *Het Parool*)

(ongecorrigeerd)

stelde Hoofdkommissie Structuuronderzoek, onder voorzitterschap van Mr. W. H. Fockema Andreae. Het onderzoek omvat o.m. de omvang van de toekomstige binnenlandse markt, de financiële structuur en rentabiliteit, de commerciële problematiek, alsmede de mogelijkheid van samenwerkingsvormen. Onder verantwoordelijkheid van het Instituut onderzoekt het Productiviteitscentrum voor de Meubelindustrie produktie-organisatie problemen met inbegrip van bedrijfseconomische implicaties, terwijl de Centrale Kamer van Handelsbevordering het deelonderzoek betreffende de export en de exportvergroting grotendeels voor zijn rekening neemt. Aan het onderzoek zijn uitgebreide enquêtes verbonden, terwijl ook vergelijkingen met het buitenland worden gemaakt. Dit verslagjaar werd gerapporteerd over de omvang van de binnenlandse markt voor woonmeubelen en voor meubelen (zowel van hout als van metaal) voor bedrijven en instellingen voor de jaren 1970, 1975 en 1980; voorts verscheen een deelrapport over de financiële structuur en de rentabiliteit van deze bedrijfstak; voorlopige resultaten konden worden gemeld over de omvang van de afzetkanalen op de binnenlandse markt, over levertijden, over samenwerking bij de inkoop, alsmede over de historische export. Aan het einde van het verslagjaar rapporteerde de Centrale Kamer van Handelsbevordering over de export van meubelen en de middelen tot exportvergroting.

Van de Vereniging van Nederlandse Strokartonfabrikanten werd een opdracht ontvangen tot uitvoering van een vooronderzoek met betrekking tot de Nederlandse *massiefkartonindustrie*, welk vooronderzoek naast enige analyses dient te resulteren in een voorstel voor een programma voor een daarna volgend volledig structuuronderzoek. Een commissie onder voorzitterschap van Ir. W. Starrenburg begeleidt dit vooronderzoek, dat mede gefinancierd wordt door het Ministerie van Economische Zaken.

Het in opdracht van de drie Twentse Fabrikantenverenigingen ingestelde onderzoek naar de *economische structuur van Twente* en de mogelijkheden tot verbetering daarvan, kwam in het begin van het verslagjaar gereed.

In deze studie wordt enerzijds aandacht geschonken aan de bijzondere situatie van het gebied in kwestie en anderzijds, doch ten dele daarmee samenhangend, aan de algemene ontwikkelingen, die geleid hebben tot de bestaande economische structuur en de mogelijkheden tot verdere groei, die deze structuur in zich bergt. Naast Twente werd aandacht geschonken aan Oost-Gelderland en het aangrenzende Duitse textielgebied Westmünsterland. Het rapport, getiteld „De functie van Twente in de Nederlandse economie” bevat een analyse van de structuur en de groei-kracht van de Twentse economie, een onderzoek naar het voorzieningenniveau en naar de kwaliteit van de infrastructuur. Het bleek, dat het voorzieningenniveau reeds thans en de infrastructuur in de naaste toekomst aan hoge eisen voldoen en voorts, dat in het jongste verleden correcties op de structuur plaats vonden, die op langere termijn de uitgangspositie van Twente - Oost-Gelderland belangrijk zullen verstevigen en, onder voorwaarde van een gunstige conjuncturele situatie in geheel Nederland, de komende jaren een versnelde groei teweeg zullen kunnen brengen. Na dit analytisch deel volgen de resultaten van interviews met overheden, werkgevers en werknemers. Uit het onderzoek blijkt, dat in het proces van herstructurering de belangrijkste stimulansen zullen uitgaan van de bevordering van de chemische nijverheid, de metaalproducten-industrie, de machinebouw en de leder- en rubbernijverheid. Aanbevolen wordt voorts een bundeling van krachten in de regio, d.w.z. het gezamenlijk ter hand nemen van activiteiten door gemeenten alsmede een intensievere samenwerking tussen de ondernemingen (meer gericht op een algemeen sociaal-economische beschouwingwijze). Bepleit wordt verder voortzetting van de hulp van de centrale overheid bij de gezondmaking van de textielindustrie onder voorwaarde dat deze hulp gecoördineerd met die van de EEG-partners plaatsvindt, opdat onverantwoorde capaciteitsvergroting wordt voorkomen. Krachtige bevordering voorts van de bouw van autosnelwegen door de regionen Twente en Oost-Gelderland met aansluitingen aan de Duitse autosnelwegen wordt eveneens bepleit.

Rapporten en adviezen werden uitgebracht aan de gemeenten Amersfoort, Amstelveen, Assen, Bergh, Dordrecht, Driebergen-Rijsenburg, Dubbeldam, Ede, Kampen, Leeuwarden, Noordoostpolder, Sliedrecht en Zeist. De onderzoeken hadden betrekking op praktisch alle socio-economische facetten van de economie in de gemeenten, zoals structuur-, uitbreidings- en bestemmingsplannen, afzonderlijke winkelveestigingen, winkelwijken en centrumfuncties, behoefte aan bepaalde verzorgende bedrijven, verplaatsing van bedrijven uit binnenstad naar daarvoor bestemde terreinen, sportbeoefeningvoorzieningen, huisvesting bejaarden, parkeervoorzieningen, enz.

Voor de gemeente Assen werd aan het einde van het verslagjaar nog gewerkt aan het door deze gemeente opgedragen sociaal-economisch onderzoek. Hetzelfde is het geval met betrekking tot het in opdracht van de gemeente Dordrecht ingestelde structuuronderzoek van het stadsgewest Dordrecht, waartoe volgens de „Tweede Nota over de ruimtelijke ordening in Nederland” worden gerekend de gemeenten Dordrecht, Dubbeldam, 's-Gravendeel, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht. Naast de gemeente Dordrecht wordt het onderzoek mede gefinancierd door de gemeenten Sliedrecht en Dubbeldam. „Toekomstmogelijkheden voor de gemeente Bergh” is de titel van het slotrapport over de gemeente Bergh; het omvat alle voor deze gemeente verrichte onderzoeken met betrekking tot de bevolkingsontwikkeling, de werkgelegenheid, de

woningbehoefte en de problematiek van de minimum dorps-grootte. De opdracht van de gemeente Driebergen-Rijsenburg werd afgesloten met een rapport over de benodigde voorzieningen (verzorgende bedrijven, verkeer, onderwijs, recreatieve en maatschappelijke voorzieningen); rapporten over de ontwikkeling van deze gemeente, over de benodigde woningvoorzieningen en over een bestemmingsplan gingen hieraan vooraf. Voor de gemeente Leeuwarden kwam gereed „Een sociaal-economisch onderzoek in verband met een te houden verkeersonderzoek voor het toekomstige Leeuwarden”. Het onderzoek voor de gemeente Noordoostpolder, ingesteld in verband met een dreigende stagnatie in een aantal sectoren van de lokale economie, zal begin 1969 gereedkomen.

Binnen de Afdeling Balanced International Growth werden de volgende onderzoeken verricht.

De bijdrage voor het meerjarige onderzoek ter evaluatie van de Nederlandse hulpverleningspolitiek ten behoeve van ontwikkelingslanden, uitgevoerd door een groep Nederlandse instituten voor wetenschappelijk onderzoek, werd aan het eind van het verslagjaar afgesloten. De bijdrage van de afdeling tot deze evaluatie had met name betrekking op de macro-economische aspecten van de financiële hulpverlening.

Over het onderzoek naar de optimale wereldarbeidsverdeling, gefinancierd uit middelen verbonden aan de Erasmusprijs, in 1967 aan Prof. Dr. J. Tinbergen toegekend, verscheen een aantal theoretische en empirische interim-rapporten. Voortzetting van dit onderzoek in 1969 is mogelijk gemaakt door een subsidie van Z.W.O.

Ten behoeve van de industrialisatiestudie voor Noord-Afrika onder auspiciën van de Economische Commissie voor Afrika der Verenigde Naties in 1967 aangevangen, werd een reeks macro-economische landenstudies voltooid.

Voor de UNESCO werd een rapport samengesteld, dat een overzicht geeft van de financiële aspecten van onderwijsplanning in ontwikkelingslanden.

Ten behoeve van een onderzoek van het Instituut voor Sociale Studiën te Den Haag werd een rapport samengesteld over de wenselijkheid van aansluiting van de Soedan bij de EEG.

In opdracht van het Planbureau van Ethiopië werd een begin gemaakt met een studie over de aard van de bedrijfstakken die Ethiopië het beste zou kunnen ontwikkelen, o.a. rekening houdend met de beperkte afzetmogelijkheden en het ontwikkelingsniveau van dit land.

Op verzoek van de Economische Commissie voor Azië en het Verre Oosten der Verenigde Naties te Bangkok werden voorbereidende studies verricht voor een onderzoek naar de lange-termijnaspecten van industrialisatie en regionale samenwerking in Z.O.-Azië. Een medewerker verbleef daartoe gedurende twee maanden op het Secretariaat van de ECAFE in Bangkok.

Met het Planbureau van Indonesië werd een nieuwe overeenkomst gesloten omtrent het beschikbaar stellen, onder auspiciën van het NEI, van adviseurs over planning en economische politiek. Een medewerker van de afdeling verbleef daartoe in het verslagjaar in Djakarta.

Een medewerker verbleef twee maanden bij het UN Asian Institute for Development and Planning te Bangkok voor het geven van colleges over ontwikkelingsprogrammering. Een andere medewerker was ook dit jaar werkzaam bij de Economische Commissie voor Latijns-Amerika in Santiago.

Directeuren N.E.I.

Geld- en kapitaalmarkt

GELDMARKT

Het teruglopen van de bankbiljettencirculatie na de juni-ultimo heeft nauwelijks ontspanning op de geldmarkt gebracht. Dit keer speelde de Schatkist vrijwel geen rol; inkomsten en uitgaven van de Staat schijnen in de op 7 juli geëindigde week ongeveer in evenwicht te zijn geweest. Voor de overheidsfinanciën gaat overigens een betere tijd aanbreken. Uit de voorlopige aanslagen van de inkomstenbelasting 1969 en — in een verder verschiet — de vennootschapsbelasting zullen belangrijke bedragen toevloeden.

De banken hebben f. 77 mln. nodig gehad om bij de

Nederlandsche Bank valuta's te kopen. De netto goud- en deviezenvoorraad liep althans met dit bedrag terug. Echter de Nederlandsche Bank heeft voor f. 200 mln. dollars verkregen van de Federal Reserve Bank of New York door een trekking op de Swap-regeling, die met deze bank bestaat. De F.R.B. is, hiervoor in guldens gecrediteerd, doch klaarblijkelijk heeft deze bank dit bedrag in Nederlands schatkistpapier belegd, welk bedrag uit de voorraad van de Bank ter beschikking is gesteld.

De bankbiljettencirculatie is de afgelopen week verder teruggelopen. Zolang de banken met een groot bedrag debet staan bij de Centrale Bank verandert er uiterlijk niets in de situatie; de krapte blijft overheersen.

INSTITUUT STAD EN LANDSCHAP

Delftsestraat 15b

Rotterdam

telefoon 010-146922

is een partikulier en snel groeiend stedenbouwkundig adviesbureau dat in de ruimste zin zorg draagt voor de begeleiding van de gemeenten op het terrein van de ruimtelijke ordening. In verband met de sterke uitbreiding is op de afdeling planologisch en stedenbouwkundig onderzoek plaats voor:

A. EEN SOCIAAL EKONOOM

B. EEN PLANOLOOG

TAAK:

Het zelfstandig verrichten van studies en onderzoeken ten dienste van en in samenwerking met de afdelingen van ons bureau welke werkzaam zijn op het terrein van stedenbouw, verkeer, landschap en recreatie.

De resultaten hiervan zullen worden toegepast bij het uitbrengen van adviezen en rapporten.

VEREISTEN:

- A. Opleiding Drs. economie in sociale en planologische richting; enige jaren ervaring.
- B. Akademische vorming in planologische richting; pas afgestudeerden kunnen eveneens reflektoren.

SALARIERING:

Afhankelijk van leeftijd en ervaring. Opname in het premie-vrije pensioenfonds is mogelijk.

Schriftelijke sollicitaties te richten aan de directie van het buro; eventuele inlichtingen omtrent deze vakatures kunt u telefonisch inwinnen bij de directeur de heer Drs. R. Kok, onder wie deze afdeling ressorteert.

De dynamiek in het Westerse bedrijfsleven is groot. Nauwelijks heeft de buitenwereld de reorganisatie tussen AKU en Glanzstoff verwerkt, of dezelfde groep blijkt intussen druk bezig te zijn geweest met een verdere versteviging, nl. een samenwerking met Koninklijke Zout-Organon. Een nieuw chemisch mammoetbedrijf staat op het punt geboren te worden. „Economies of scale”, van zo grote betekenis in de kapitaalintensieve chemische sector, zullen kunnen worden verwezenlijkt. De marktpositie zal versterking ondergaan. Dit laatste niet alleen op de grondstoffen- en produktenmarkt maar — voor onze kroniek van belang — ook op de financiële markten. De toegankelijkheid tot de buitenlandse kapitaalmarkten wordt groter en dit brengt voor de Nederlandse emissie markt en de beurs mede dat, internationaal gezien, de relatieve betekenis vermindert. Het economisch leven zelf werkt hard aan internationale economische integratie. De politiek zal nog hard moeten werken om deze ontwikkeling bij te houden. Van tegenhouden kan langzamerhand geen sprake meer zijn.

Vrijwel geheel nationaal blijven de emissies van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten. Beleggers worden uitgenodigd 18 juli a.s. in te tekenen op een 7½% 25-jarige obligatielening à 98%, een effectief rendement gevend van 7,71%.

Andere marktprijzen zijn hierdoor te meer gedwongen hun rente bij de marktomstandigheden aan te passen, zoals bij de hypotheekbanken. Bredero Vast Goed komt met een aandelenemissie van f. 2,5 mln. en met een 8% winst-

delende obligatielening à 100%. Drie ziekenhuizen hebben reeds een rentevoet van 8¼% moeten accepteren.

KOERSSTAAT

Indexcijfers aandelen (1963 = 100)	30 dec. 1968	H. & L. 1969	4 juli 1969	11 juli 1969
Algemeen	121	130 — 116	120	116
Internationale concerns	127	138 — 122	127	122
Industrie	119	129 — 113	118	114
Scheepvaart	89	94 — 81	84	83
Banken en verzekering	98	127 — 97	116	114
Handel enz.	122	133 — 113	116	113

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen ¹

Kon. Petroleum	f. 182,90	f. 182,60	f. 170,55
Philips	f. 163,35	f. 65,90	f. 61,35
Unilever, cert.	f. 125,30	f. 110,90	f. 106,10
Zout-Organon	f. 199,80	f. 156,95	f. 152,90
Hoogovens, n.r.c.	f. 101,80	f. 107,35	f. 104,50
A.K.U.	f. 123,20	f. 119,60	f. 117,70
AMRO-Bank	f. 64,30	f. 57,20	f. 57,—
Nat. Nederlanden	800	1015	1005
K.L.M.	f. 212,—	f. 212,—	f. 193,50
Robeco	f. 255,50	f. 251,40	f. 244,50

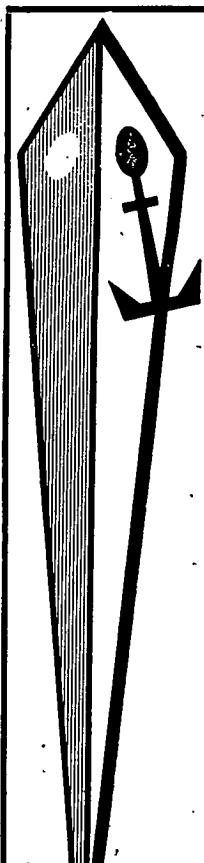
New York			
Dow Jones Industrials	945	886	852

Rentestand			
Langlopende staatsobligaties ²	6,63	7,48	7,52
Aandelen: internationalen ²	3,4		
lokalen ²	3,9		
Disconto driemaands schatkist- papier	5	5½	5½

¹ Aangepast voor kapitaalwijzigingen.

² Bron: Amsterdam-Rotterdam Bank.

Prof. Dr. C. D. Jongman

VEROLME VERENIGDE SCHEEPSWERVEN N.V. — ROTTERDAM

vraagt, in verband met de in gang zijnde modernisering van de bestuurlijke informatie-voorziening, als staffunctionaris van de concernleiding, een

Hoofd afdeling administratieve organisatie en budgettering

- Functie: 1. Leiding en coördinatie van het reeds gestarte invoeringsproces van een modern systeem van administratie en budgettering met automatische verwerking der gegevens.
- 2. Vorming en leiding van een centrale budgetafdeling, met verantwoordelijkheid voor de totstandkoming der concern-budgetten en de daarbij noodzakelijke „spelleiding”.
- 3. De opbouw en besturing van een afdeling administratieve organisatie, die verantwoordelijk zal zijn voor de efficiency in de administratie van het concern.

★

Voor de vervulling van deze interessante functie wordt gedacht aan een academisch gevormd bedrijfs-econoom (bij voorkeur met keuzevak administratieve organisatie), die kan wijzen op ervaring in de desbetreffende vakgebieden. Ook niet-academici met kennis en ervaring op adequaat niveau, worden eveneens uitgenodigd te solliciteren.

Kandidaten wordt verzocht hun met de hand geschreven sollicitaties te richten aan het Hoofd Centrale Personeelsdienst, Verolme Verenigde Scheepswerven N.V., Postbus 610 te Rotterdam.

VEROLME VERENIGDE SCHEEPSWERVEN N.V.